

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΝΟΠΕ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ Γ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑ ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΝΤΕΤΣΙΚΑ ΝΑΤΑΣΑ-ΟΛΥΜΠΙΑ
ΑΜ 1340200400311

ΑΘΗΝΑ, ΜΑΙΟΣ 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</i>	4
I. ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
II. ΟΡΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΝΟΜΩΝ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ.....	5
III. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΩΝ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ.....	6
IV. ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΕΣ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ (7 ΠΑΡ. 2 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ).....	7
V. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ, ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΗ ΔΙΚΗ.....	7
VI. ΤΟ ΑΡΘΡΟ 19 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ.....	9
<i>A) ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ 2001:</i>	
ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....	9
<i>B) ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ 2001:</i>	
1) ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ.....	11
2) ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....	14
➤ Άρειος Πάγος : «Το παγκάρι της Αγίας Παρασκευής», ΑΠ 874/2004, ΑΠ 1434/2001.....	14
➤ Δικαστήρια ουσίας : ΣυμβΠλημ. Σάμου 16/2001, ΜΟΕφΑθ 213/2003.....	18
➤ Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα...19	
VII. ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ.....	20
1) ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ.....	20
➤ Συλλογή και αξιοποίηση των αποδεικτικών μέσων	
➤ Τέλειες και ατελείς αποδεικτικές απαγορεύσεις	
2) ΣΚΟΠΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΕΩΝ..21	
3) ΈΝΝΟΜΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ.....	22

➤ Αρχή της αναλογικότητας – άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος.....	22
➤ Άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος.....	23
VIII. ΤΑ ΑΤΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΩΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ.....	24
➤ Το "απαραβίαστο" της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.....	25
➤ Το δημοσιογραφικό απόρρητο.....	26
➤ Το άσυλο κατοικίας.....	26
➤ Το δικαίωμα σιωπής του κατηγορουμένου.....	27
IX. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΚΗ.....	28
X. ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	29
ΠΕΡΙΛΗΨΗ, ΛΗΜΜΑΤΑ.....	31
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	32
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....	33

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται το πολυδιάστατο και ουσιώδους σημασίας ζήτημα των παράνομων αποδεικτικών μέσων. Πρώτα απ' όλα προσδιορίζονται η έννοια και οι κατηγορίες των παράνομων αποδεικτικών μέσων. Γίνεται αναφορά στο συνταγματικό δικαίωμα της δικαστικής προστασίας, στο πλαίσιο του οποίου προστατεύεται το δικαίωμα απόδειξης και η οποία κατοχυρώνεται ως τμήμα της δίκαιης δίκης. Αναλύεται το άρθρο 19 του Συντάγματος, συγκεκριμένα η απαγόρευση χρήσης των παράνομων αποδεικτικών μέσων αλλά και οι δυνατότητες κάμψης του κανόνα με βάση τη θεωρία, τη νομοθεσία και τη νομολογία. Επίσης εξετάζονται οι διακρίσεις των αποδεικτικών απαγορεύσεων, ο σκοπός τους καθώς και οι έννομες συνέπειες της αποδεικτικής τους αξιοποίησης με θεμελίωση στην αρχή της αναλογικότητας και στην ανθρώπινη αξία. Τέλος παρουσιάζονται τα ατομικά δικαιώματα εκείνα τα οποία εμπεριέχουν το δικαίωμα της αποκλειστικής κατοχής των πληροφοριών και διάφορες δικονομικές απόψεις για τα παράνομα μέσα στην πολιτική δίκη.

I. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τα παράνομα αποδεικτικά μέσα αποτελούν ένα ζήτημα με μεγάλο θεωρητικό και πρακτικό ενδιαφέρον, είναι συνταγματικώς κατοχυρωμένο και αφορά άμεσα τα συνταγματικά ατομικά δικαιώματα. Σύμφωνα με την αρχή της βασικής ισχύος των συνταγματικών δικαιωμάτων, καταρχήν όλα τα συνταγματικά δικαιώματα εφαρμόζονται σε όλες τις έννομες σχέσεις και ως προς όλο το περιεχόμενό τους.¹ Εφαρμόζονται τόσο στις σχέσεις δημοσίου όσο και ιδιωτικού καθώς και σε όλη την έννομη τάξη. Τα παράνομα αποδεικτικά μέσα αφορούν και την ποινική και την πολιτική δίκη, καλύπτουν όλο το δίκαιο μιας και σχετικά άρθρα συναντούμε εκτός από το Σύνταγμα και στους κώδικες Ποινικού (ΠΚ), Πολιτικής Δικονομίας (ΚΠολΔ), Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ). Η έννοια του αποδεικτικού μέσου προκύπτει εμμέσως από τα άρθρα 371 ΠΚ, 178, 179, 327, 212, 222 ΚΠΔ, 399-402,452 ΚΠολΔ καθώς και από το άρθρο 19 παρ. 3 του Συντάγματος. Ποια είναι λοιπόν τα παράνομα αποδεικτικά μέσα;

II. ΟΡΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΝΟΜΩΝ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ

Η ουσιαστική αλήθεια δεν πρέπει να αναζητείται έναντι παντός τιμήματος. Ως απαγορευμένα αποδεικτικά μέσα στην ποινική ή πολιτική δίκη πρέπει να θεωρούνται εκείνα που αντιφάσκουν σε απαγορευτικό ή επιτακτικό κανόνα δικαίου, ιδιαίτερα όταν θίγονται ατομικά δικαιώματα συνταγματικώς κατοχυρωμένα, χωρίς να συντρέχει παράλληλα άλλος ισότιμος κανόνας δικαίου, που να αίρει την παραπάνω αντίφαση. Η

¹ Δημητρόπουλος Ανδρέας, Συνταγματικά Δικαιώματα, 2008, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ. 65

διαπίστωση της παραπάνω αντίφασης αρκεί για να χαρακτηριστεί ένα αποδεικτικό μέσο ως απαγορευμένο.²

III. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΩΝ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ

Απαγορευμένα αποδεικτικά μέσα θεωρούνται τα εξής:

α) οι *μάρτυρες*, προκειμένου να αποδειχθεί ιδιωτική υποχρέωση, που αποτελεί τη βάση του εγκλήματος.³ Η απόδειξη της ιδιωτικής υποχρέωσης θα γίνει σύμφωνα με τις διατάξεις του αστικού δικονομικού δικαίου, ενώ η απόδειξη της αξιόποινης πράξης με οποιοδήποτε αποδεικτικό μέσο (άρθρο 179 ΚΠΔ).

β) Σύμφωνα με το άρθρο 212 ΚΠΔ δεν εξετάζονται ως μάρτυρες οι *κληρικοί* σχετικά με όσα έμαθαν από την εξομολόγηση, οι *συνήγοροι*, οι *τεχνικοί σύμβουλοι* και οι *συμβολαιογράφοι* σχετικά με όσα τους εμπιστεύτηκαν οι πελάτες τους, οι *ιατροί*, οι *φαρμακοποιοί*, οι *βοηθοί* τους και οι *μαίες* σχετικά με όσα πληροφορήθηκαν κατά την άσκηση του επαγγέλματος τους. Επίσης οι *δημόσιοι υπάλληλοι* (άρθρο 13 ΠΚ) εφόσον πρόκειται για μυστικό που αφορά τη διασφάλιση των συμφερόντων του κράτους, *σύζυγοι και συγγενείς εξ' αίματος του κατηγορουμένου* έως και τον δεύτερο βαθμό δικαιούνται να αρνηθούν τη μαρτυρία τους, εκτός αν πρόκειται για κατηγορία εναντίον ανηλίκου (ΚΠΔ 222).

γ) Ο *όρκος του κατηγορουμένου*.

δ) *Παρακολούθηση τηλεφωνικής επικοινωνίας*

ε) *Μαγνητοταινίες* που αποτυπώνουν την ομιλία κάποιου χωρίς τη συγκατάθεσή του.

² Καΐσης Αθανάσιος, Παράνομα αποδεικτικά μέσα, 1986, Θεσσαλονίκη, σελ. 26

³ Καρρά Αργυρίου, Ποινικό δικονομικό δίκαιο, 2007, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ 377

στ) *Μυστική ηλεκτρονική παρακολούθηση*

IV. ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΕΣ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ (7 ΠΑΡ. 2 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

Σύμφωνα με το Σύνταγμά μας απαγορεύεται να χρησιμοποιηθούν οι ακόλουθες ανακριτικές μέθοδοι:

α) *Τα βασανιστήρια και κάθε παράνομη χρησιμοποίηση χημικών, ναρκωτικών ή άλλων φυσικών ή τεχνικών μέσων με σκοπό την κάμψη της βούλησης του θύματος.*

β) *Οποιαδήποτε σωματική κάκωση και βλάβη υγείας*

γ) *Η άσκηση ψυχολογικής βίας*

δ) *Κάθε άλλη προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας*

V. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ, ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΗ ΔΙΚΗ

Το Σύνταγμα ορίζει στο άρθρο 20 ότι «καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ' αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή τα συμφέροντά του, όπως νόμος ορίζει». Η συνταγματική κατοχύρωση της δικαστικής προστασίας σημαίνει και συνταγματική κατοχύρωση της απόδειξης. Για να απονεμηθεί ορθά το δίκαιο θα πρέπει και η απόδειξη να είναι ορθή, προϋπόθεση λοιπόν της ορθής απονομής δικαιοσύνης είναι η απόδειξη της αλήθειας.⁴ Στο άρθρο 20 κατοχυρώνεται θεσμικά η απόδειξη, η οποία κατοχυρώνεται ως τμήμα της δίκαιης δίκης. Το άρθρο 20 σε συνδυασμό με το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ κατοχυρώνουν την πρόσβαση στα δικαστήρια

⁴ Δημητροπούλου Ελένη, Η συνταγματική κατοχύρωση της απόδειξης και η επίδειξη πράγματος, 2002, Αθήνα, σελ. 12

και την δίκαιη δίκη. Συμπληρώνοντας η μία διάταξη την άλλη αποκτούν αυξημένη τυπική δύναμη έναντι των κοινών νόμων. Στην ποινική δίκη οι αρχές της δικαστικής ακροάσεως, της ισότητας των όπλων ανάμεσα στον κατηγορούμενο και την κατηγορούσα αρχή καθώς και η υποχρέωση αιτιολόγησης των δικαστικών αποφάσεων στηρίζονται στο θεσμό της δίκαιης δίκης.⁵ Ο νόμος δεν εφαρμόζεται ορθά, με άλλα λόγια δεν έχουμε ουσιαστική έννομη προστασία, εάν στη δίκη δεν αποκαλύπτεται η αλήθεια. Δεν θα είχε νόημα η πρόσβαση στα δικαστήρια και η αποδεικτική διαδικασία εάν τελικά δεν οδηγούμαστε στην ανεύρεση της ουσιαστικής αλήθειας. Η απόδειξη βρίσκεται στον πυρήνα της δίκαιης δίκης, συνδέονται λοιπόν στενά.

Ο κανόνας είναι η πλήρης απόδειξη, το δικαστήριο οφείλει να λαμβάνει υπόψη του όλα τα αποδεικτικά μέσα, ώστε να δημιουργήσει πλήρη και ολοκληρωμένη δικανική πεποίθηση, η οποία να ανταποκρίνεται στην αλήθεια. Με τη χρήση αποδεικτικών μέσων πρυτανεύει η αλήθεια, ο νομοθέτης δεν μπορεί να αποκλείει την απόδειξη ή να απαγορεύει τη χρήση αποδεικτικών μέσων γιατί με αυτόν τον τρόπο αφαιρείται η δυνατότητα χρήσης του δικαιώματος απόδειξης. Ο κοινός νομοθέτης μπορεί να εισάγει περιορισμούς στο δικαίωμα απόδειξης μόνο υπό την προϋπόθεση ότι αυτοί θεμελιώνονται σε συνταγματικές διατάξεις (βλ. άρθρο 19).⁶ Πέρα λοιπόν από τους περιορισμούς που εισάγει το Σύνταγμα, ο δικαστής οφείλει να αξιοποιεί τα αποδεικτικά μέσα που οδηγούν στην ανεύρεση της αλήθειας, ώστε τελικά να μην αναιρείται το συνταγματικό δικαίωμα δικαστικής προστασίας.

⁵ Ανδρουλάκης Ν.Κ., Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης, 1994, Αθήνα, σελ. 31

⁶ Δημητρόπουλος Ανδρέας, Παραδόσεις συνταγματικού δικαίου, 2001, Αθήνα σελ. 904

VI. ΤΟ ΑΡΘΡΟ 19 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Το άρθρο 19 προέβλεπε τα εξής: « Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης και επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο είναι απόλυτα απαραβίαστο. Νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων». Μετά την αναθεώρηση του 2001 προστέθηκαν δύο νέες παράγραφοι: «Νόμος ορίζει τα σχετικά με τη συγκρότηση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες ανεξάρτητης αρχής που διασφαλίζει το απόρρητο της παραγράφου 1» και σύμφωνα με την παράγραφο 3: «Απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση του άρθρου αυτού και των άρθρων 9 και 9^Α». Το άρθρο 9 προστατεύει το άσυλο της κατοικίας και το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του ατόμου και το άρθρο 9^Α το δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση με ηλεκτρονικά μέσα των προσωπικών του δεδομένων. Ο συντακτικός νομοθέτης εμφανίζεται να εισάγει μια απόλυτη απαγόρευση της αποδεικτικής αξιοποίησης. Το απόλυτο αυτό όμως έχει δεχθεί πολλές αμφισβητήσεις.

A) ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ 2001:

NOMΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Σύμφωνα με τη νομοθεσία και τη νομολογία πριν το 2001 σε διάφορες περιπτώσεις η χρήση παράνομων αποδεικτικών μέσων επιτρεπόταν, παρ' όλο που το άρθρο 19 κατοχύρωνε το απόλυτο. Ως κορυφαίο παράδειγμα θεωρείται η περίπτωση της υπεράσπισης του κατηγορουμένου.⁷ Ο νόμος

⁷ Τζούλια Ηλιοπούλου-Στράγγα, Χρήση παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων και δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορουμένου, 2003, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ. 25

2172/1993 προσέθεσε μία νέα παράγραφο στο άρθρο 370^A του Ποινικού Κώδικα (ΠΚ) και προέβλεψε έναν ειδικό λόγο άρσης του άδικου χαρακτήρα της χρήσης τέτοιων μέσων. Η χρήση των πληροφοριών, μαγνητοταινιών ή μαγνητοσκοπήσεων που αποκτήθηκαν αθέμιτα δεν είναι άδικη αν η χρήση έγινε ενώπιον οποιασδήποτε δικαστικής ή άλλης ανακριτικής αρχής για τη διαφύλαξη δικαιολογημένου συμφέροντος, που δεν μπορούσε να διαφυλαχθεί διαφορετικά και ιδίως σε ποινικό δικαστήριο για την υπεράσπιση του κατηγορουμένου και γενικά αν η χρήση έγινε για την εκπλήρωση καθήκοντος του κατηγορουμένου ή για τη διαφύλαξη έννομου ή άλλου δικαιολογημένου ουσιώδους συμφέροντος. (παρ. 4). Ο νόμος 2408/1996 απαγόρευσε τη χρήση των παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων που επιβαρύνουν τη θέση του κατηγορουμένου. Πιο συγκεκριμένα το άρθρο 2 παρ. 7 του νόμου ενσωματώθηκε στο άρθρο 177 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ) που ορίζει κατ' εξαίρεση από την αρχή της ηθικής απόδειξης της παρ. 1 ότι αποδεικτικά μέσα, που έχουν αποκτηθεί με αξιόποινες πράξεις ή μέσω αυτών, δεν λαμβάνονται υπόψη για την κήρυξη της ενοχής, την επιβολή ποινής ή τη λήψη μέτρων καταναγκασμού, εκτός αν πρόκειται για κακουργήματα που απειλούνται με ποινή ισόβιας κάθειρξης και εκδοθεί για το ζήτημα αυτό ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του δικαστηρίου. Παρατηρείται εξαιρετικά στο δεύτερο εδάφιο η περίπτωση που επιτρέπεται η χρήση αυτών των αποδεικτικών μέσων και προς επιβάρυνση της θέσης του κατηγορουμένου.

Έπειτα από διάφορες νομολογιακές αποφάσεις είναι απαραίτητο να αναφέρουμε την απόφαση 1/2001 της Ολομελείας του Αρείου Πάγου (ΑΠ) σύμφωνα με την οποία η μαγνητοταινία, στην οποία αποτυπώθηκε συνομιλία χωρίς τη συναίνεση του ετέρου των συνομιλητών, αποτελεί συνταγματικά απαγορευμένο αποδεικτικό μέσο και δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιηθεί εναντίον του σε πολιτική δίκη, ανεξαρτήτως του

προσώπου που επιχείρησε τη μαγνητοφώνηση, δηλαδή έστω και αν πρόκειται για πρόσωπο που μετείχε στη μαγνητοφωνημένη συζήτηση. Κατά την κρίση της Ολομέλειας, χωρίς την κύρωση του απαραδέκτου του αποδεικτικού μέσου η ρύθμιση του άρθρου 19 του Συντάγματος θα είχε περιορισμένη αποτελεσματικότητα. Αλλά και ο ΑΠ δεν υιοθετεί απόλυτη απαγόρευση μιας και αναγνωρίζει εξαίρεση από το συνταγματικής ισχύος κανόνα της απαγορεύσεως των εν λόγω αποδεικτικών μέσων μόνο χάρη προστασίας συνταγματικά υπέρτερων έννομων αγαθών, όπως είναι π.χ. η ανθρώπινη ζωή.⁸

B) ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ 2001:

1) ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Με την προσθήκη των δύο νέων παραγράφων που προαναφέραμε στο άρθρο 19 του Συντάγματος η θεωρία φαίνεται να μην κάνει πλέον διακρίσεις στην επίκληση αποδεικτικών μέσων και υποστηρίζει την ενιαία εφαρμογή του άρθρου σε κάθε περίπτωση. Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με το γράμμα του νόμου η απόλυτη διατύπωση της διάταξης 19 παρ. 3 δεν πρέπει να επιτρέπει εξαιρέσεις. Εισάγεται απευθείας στο σύστημα των δικονομικών κωδίκων και νόμων, η απαγόρευση είναι άμεσα εφαρμόσιμη και παραμερίζει κάθε αντίθετη διάταξη νόμου. Κατά τη μία άποψη λοιπόν απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που αποκτήθηκαν με αντισυνταγματικό τρόπο, όχι μόνο κατά παράβαση των άρθρων 9, 9^A και 19 αλλά και κατά παράβαση των άρθρων του Συντάγματος για την αξία του ανθρώπου 2 παρ. 1, 7 παρ. 2 και 5 παρ. 5. Ο αναθεωρητικός νομοθέτης δεν θέλησε εξαιρέσεις και δεν φαίνεται να υφίσταται έδαφος για σταθμίσεις σε περίπτωση σύγκρουσης με άλλα

⁸ Υπόθεση χρήσης παράνομης μαγνητοταινίας ως αποδεικτικό μέσο, σχολιασμός: Κατσένιου Κυριακή

συνταγματικά δικαιώματα.⁹ Κατά την άλλη άποψη στις προθέσεις του αναθεωρητικού νομοθέτη δεν ήταν η απόλυτη απαγόρευση στην κυριολεξία του όρου γιατί μια τέτοια ερμηνεία θα παρέβλεπε ότι το άρθρο 19 παρ. 3 δεν έχει υπέρτερο κύρος από οποιαδήποτε άλλη συνταγματική πρόβλεψη, όπως το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα δικαστικής προστασίας και δικαστικής ακρόασης στο πλαίσιο του οποίου προστατεύεται το δικαίωμα απόδειξης.¹⁰ Ο δικαστής θα πρέπει *in concreto* να αποφασίσει σε ποιο από τα συγκρουόμενα συμφέροντα θα τεθεί περιορισμός, έχοντας και ως κριτήριο την αρχή της αναλογικότητας.

Ο κοινός νομοθέτης επίσης αν λάβουμε υπόψη μας τις τροποποιήσεις που έκανε σε διατάξεις του Ποινικού Κώδικα θα αντιληφθούμε ότι δεν συμφωνεί με το απόλυτο του άρθρου 19 του Συντάγματος. Σύμφωνα με το νόμο 3090/2002, αντικαταστάθηκε το άρθρο 370^A ΠΚ έτσι ώστε η πράξη της παραγράφου 3 δεν είναι άδικη, αν η χρήση έγινε ενώπιον οποιασδήποτε δικαστικής ή άλλης ανακριτικής αρχής για τη διαφύλαξη δικαιολογημένου συμφέροντος που δεν μπορούσε να διαφυλαχθεί διαφορετικά. Απαλείφεται η ενδεικτική απαρίθμηση των λόγων άρσης του αδίκου χαρακτήρα της χρήσης παρανόμως κτηθεισών πληροφοριών όταν γίνεται «σε ποινικό δικαστήριο για την υπεράσπιση του κατηγορουμένου και γενικά...για την εκπλήρωση καθήκοντος του κατηγορουμένου ή για τη διαφύλαξη έννομου ή άλλου δικαιολογημένου ουσιώδους συμφέροντος» και παραμένει μόνο η γενική αρχή κατά την οποία η χρήση τέτοιων πληροφοριών δεν είναι άδικη, όταν αποβλέπει στη «διαφύλαξη δικαιολογημένου συμφέροντος που δεν μπορούσε να διαφυλαχθεί διαφορετικά». Σκοπός της τροποποίησης ήταν να περιοριστούν στο μέτρο του απολύτως αναγκαίου και να οριοθετηθούν

⁹ Χρυσόγονος Κώστας, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 2002, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ. 245

¹⁰ Ορφανουδάκης Σαρ, Η αρχή της αναλογικότητας στην ελληνική έννομη τάξη, σελ. 163-4

με σαφήνεια οι περιπτώσεις στις οποίες επιτρέπεται η άρση του αδίκου χαρακτήρα της χρήσης παρανόμων κτηθειςών πληροφοριών.¹¹ Η διάταξη 370^A παρ. 4 ΠΚ αίρει απλώς το εγκληματικό άδικο και δεν εισάγει εξαίρεση όπως το δεύτερο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 19 του Συντάγματος, γι' αυτό και δεν θα πρέπει να θεωρηθεί αντισυνταγματική.

Αντίθετα όσον αφορά το άρθρο 177 παρ. 2 ΚΠΔ τίθεται το ζήτημα κατά πόσο εξακολουθεί μετά την αναθεώρηση να παραμένει εντός των ορίων του Συντάγματος. Ο νομοθέτης ρυθμίζει το θέμα της αξιοποίησης των παράνομων αποδεικτικών μέσων και σταθμίζει την προσβολή της συνταγματικά προστατευόμενης ελευθερίας όταν το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη παράνομα αποδεικτικά μέσα από τη μία και το δημόσιο συμφέρον για απονομή ποινικής δικαιοσύνης από την άλλη. Αν δεχθούμε την άποψη ότι η απαγόρευση του άρθρου 19 παρ. 3 είναι απόλυτη τότε μάλλον ως προς τα αποδεικτικά μέσα που αποκτήθηκαν κατά παράβαση των άρθρων 9, 9^A και 19 του Συντάγματος θα πρέπει η διάταξη 177 παρ. 2 ΚΠΔ να θεωρηθεί αντισυνταγματική.

Ο νόμος 3115/2003 δεν καθιερώνει δικονομικές κυρώσεις για τα παράνομα αποδεικτικά μέσα τα σχετικά με το απόρρητο των επικοινωνιών αλλά καθιερώνει ποινικές κυρώσεις για την παραβίαση με οποιονδήποτε τρόπο του απορρήτου των επικοινωνιών και των όρων και της διαδικασίας άρσης αυτού καθώς επίσης για την με οποιονδήποτε τρόπο γνωστοποίηση από μέλος της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών πληροφοριών και δεδομένων που είναι προσιτά σε αυτό λόγω της υπηρεσίας του ή την ανοχή της λήψης γνώσης αυτών από τρίτων (άρθρο 10) καθώς και διοικητικές κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης της νομοθεσίας για το απόρρητο των επικοινωνιών (άρθρο 11).

¹¹ Τζούλια-Ηλιοπούλου Στράγγα, Χρήση παρανόμων κτηθέντων αποδεικτικών μέσων και δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορουμένου, 2003, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ. 68

Συμπερασματικά, μετά την αναθεώρηση του 2001 ο νομοθέτης εξακολούθησε να προβλέπει περιπτώσεις άρσης του εγκληματικού αδίκου και ενώ προέβλεψε ποινικές και διοικητικές κυρώσεις δεν προέβλεψε δικονομικές για τη χρήση των παράνομων αποδεικτικών μέσων.

2) ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

➤ Άρειος Πάγος : «Το παγκάρι της Αγίας Παρασκευής», ΑΠ 874/2004, ΑΠ 1434/2001

Από τις σημαντικότερες σχετικές αποφάσεις του Αρείου Πάγου είναι η ΑΠ 1317/2001 γνωστή ως υπόθεση «το παγκάρι της Αγίας Παρασκευής». Το Συμβούλιο Εφετών Λάρισας, προκειμένου να θεμελιώσει την κρίση του για παραπομπή στο ακροατήριο των αναιρεσιόντων έλαβε υπόψη του και εκτίμησε το περιεχόμενο 15 βιντεοκασετών οι οποίες ελήφθησαν από βιντεοκάμερα που είχε τοποθετήσει κρυφά πάνω από τον προσιτό και σε τρίτους χώρο του γραφείου του ιερού ναού της Αγίας Παρασκευής, ένας πρώην ιερέας. Ο Ιερός Ναός, με την επωνυμία "Ιερόν Προσκύνημα Αγίας Παρασκευής" διοικείται από 9μελή επιτροπή. Στα καθήκοντα των αναιρεσιόντων μελών της διοικητικής επιτροπής περιλαμβανόταν η κατά χρονικά διαστήματα καταμέτρηση χρημάτων τα οποία προέρχονταν από εισφορές των πιστών. Από τις βιντεοκασέτες προέκυψε ότι οι αναιρεσιόντες αφαιρούσαν τεχνηέντως χαρτονομίσματα και τιμαλφή και τα ιδιοποιούνταν παράνομα. Το Συμβούλιο Εφετών δέχτηκε τα αποδεικτικά στοιχεία που προέκυπταν από τις βιντεοκασέτες κι έκρινε ότι προέκυψαν σοβαρές ενδείξεις ενοχής και παρέπεμψε με το προσβαλλόμενο βούλευμα στο ακροατήριο του Τριμελούς Εφετείου Κακουρηγημάτων Λάρισας. Ο ΑΠ έκρινε ότι το Συμβούλιο Εφετών ορθώς έλαβε υπόψη

του και συνεκτίμησε όλα τα αποδεικτικά στοιχεία ακόμα και τις βιντεοκασέτες. Ο ΑΠ έκρινε ότι το άρθρο 370 ΠΚ θεσπίστηκε στα πλαίσια για την προστασία της ανθρώπινης ζωής, της προσωπικότητας, της προστασίας προσωπικών δεδομένων και του απορρήτου της επικοινωνίας. Η απαγόρευση αθέμιτης μαγνητοσκόπησης αφορά πράξεις και εκδηλώσεις της προσωπικής και ιδιωτικής ζωής, που επιφέρουν βλάβη στην προσωπικότητα και μειώνουν την αξιοπρέπεια του ανθρώπου. Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην απόφαση συνίσταται στο εξής: Ο ΑΠ έκρινε ότι η απαγόρευση της αθέμιτης μαγνητοσκόπησης δεν περιλαμβάνει πράξεις ή εκδηλώσεις που δεν ανάγονται στη σφαίρα της προσωπικής και ιδιωτικής ζωής αλλά πραγματοποιούνται στα πλαίσια ανατιθεμένων υπηρεσιακών καθηκόντων και κατά την εκτέλεση τούτων. Ως τέτοια πράξη της οποίας η μαγνητοφώνηση δεν στοιχειοθετεί αξιόποινη πράξη και ως εκ τούτου η χρήση αποδεικτικού μέσου είναι επιτρεπτή αποτελεί η εκτέλεση υπηρεσιακών καθηκόντων των μελών της διοίκησης ενός ιδρύματος ή ιερού προσκυνήματος, όπως η καταμέτρηση χρημάτων, ανεξαρτήτως του τόπου και του χρόνου όπου επιτελούνται.¹² Η απόφαση αυτή αιφνιδιάζει σε συνάρτηση με το άρθρο 19 παρ. 3, όπως προστέθηκε με την τελευταία αναθεώρηση 2001 και εισήγαγε γενική απαγόρευση χρήσης αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί παράνομα, δηλαδή κατά παράβαση των άρθρων 9, 9Α και 19 του Συντάγματος, διατάξεις που προστατεύουν τον πυρήνα της ιδιωτικής ζωής. Άλλωστε, μια μαγνητοταινία που αποτυπώθηκε χωρίς τη γνώση του ενός από τους συνομιλητές παραβιάζει πάντοτε το κατά άρθρο 19 απόρρητο της επικοινωνίας και αποτελεί αθέμιτο αποδεικτικό μέσο. Ακόμη η εν αγνοία των μαγνητοσκοπούμενων μαγνητοσκόπηση δύσκολα θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι δεν συνιστά συλλογή προσωπικών δεδομένων. Στην νομολογία γίνεται δεκτό ότι ο συνταγματικώς

¹² ΑΠ 1317/2001, σχολιασμός Κακαβιά Μαρία

προστατευόμενος ιδιωτικός βίος υπό ευρεία έννοια περιλαμβάνει τη συνολική ιδιωτική ύπαρξη του ατόμου, ακόμη κι όταν αυτό ασκεί επαγγελματική και επιχειρηματική δραστηριότητα. Με βάση τις σκέψεις αυτές η θεμελίωση της απόφασης του ΑΠ δεν είναι απολύτως πειστική αλλά οδηγεί στην πράξη στο να γίνονται παραδεκτά τέτοια αποδεικτικά μέσα.

Μία πιο πρόσφατη σχετική απόφαση είναι η υπ' αριθμόν 874/2004 απόφαση του ΣΤ' Ποινικού Τμήματος του Αρείου Πάγου η οποία επιβεβαιώνει απολύτως τα παραπάνω. Η απόφαση αυτή έχει δεχθεί ότι η απαγόρευση μαγνητοσκοπήσεως ή μαγνητοφωνήσεως μη δημοσίων πράξεων ή συνομιλιών (άρθρο 370^A ΠΚ) δεν περιλαμβάνει και πράξεις ή εκδηλώσεις οι οποίες πραγματοποιούνται στα πλαίσια των ανατιθεμένων υπηρεσιακών καθηκόντων, κατά την εκτέλεση αυτών, η οποία υπόκειται σε δημόσιο έλεγχο και κριτική. Είναι επιτρεπτή η χρήση μαγνητοσκοπημένης ταινίας ως αποδεικτικού μέσου για την εκτέλεση καθηκόντων υπαλλήλων καταστήματος, όπως είναι η είσπραξη και η καταμέτρηση κάθε είδους προσφορών, ανεξαρτήτως του χρόνου και του τόπου όπου αυτά επιτελούνται. Έτσι λοιπόν έκρινε ότι οι ληφθείσες φωτογραφίες από τοποθετημένη κάμερα στο χώρο του καταστήματος, στις οποίες αποτυπώθηκαν οι κατ' εξακολούθηση πράξεις υπεξαίρεσεως του ταμίου, νομίμως ελήφθησαν υπόψη ως αποδεικτικό της ενοχής μέσο.

Τέλος στην υπ' αριθμόν 1434/2001 απόφαση του Ζ' Πολιτικού Τμήματος του Αρείου Πάγου μεταξύ άλλων τέθηκε και το ζήτημα, εάν η χρήση μαγνητοταινιών, χωρίς τη συναίνεση του προσώπου, αποτελεί νόμιμο αποδεικτικό μέσο. Η απόφαση αυτή εκδόθηκε εξ' αφορμής αγωγής διαζυγίου που ασκήθηκε από την πλευρά του συζύγου. Μετά την έκδοση της οριστικής αποφάσεως του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών και της απόφασης του Εφετείου Αθηνών, ασκήθηκε από την πλευρά της συζύγου αναψηλάφηση κατά της εφετειακής αποφάσεως, η

οποία απορρίφθηκε. Κατά της απορριπτικής αυτής αποφάσεως του Εφετείου ασκήθηκε αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του αρμοδίου Τμήματος του Αρείου Πάγου.. Στο σκεπτικό της αποφάσεως αναφέρεται ότι κατά το μεν άρθρο 9 παρ. 1 εδ. β του Συντάγματος «η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη», κατά το άρθρο 9Α εδ. α «καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει», και κατά το άρθρο 19 παρ. 1 εδ. α «το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο είναι απόλυτα απαραβίαστο», ενώ κατά την παρ. 3 «Απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση του άρθρου αυτού και των άρθρων 9 και 9Α». Συνεπώς από το συνδυασμό των προαναφερομένων συνταγματικών διατάξεων προκύπτει ότι απαγορεύεται, κατά απόλυτο τρόπο, η χρήση μαγνητοταινιών ως αποδεικτικού μέσου σε πολιτική δίκη, που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση των διατάξεων αυτών, δηλαδή χωρίς τη θέληση, συναίνεση ή έγκριση εκείνου που αποτυπώθηκε η τηλεφωνική συνομιλία, ανεξάρτητα από το πρόσωπο που επιχειρεί τη μαγνητοφώνηση. Στην προκειμένη περίπτωση επρόκειτο για 11 μαγνητοταινίες τηλεφωνικών συνδιαλέξεων του αναιρεσιβλήτου συζύγου με την ερωμένη του. Με βάση τα παραπάνω κρίθηκε ότι ορθώς το Εφετείο δεν τις έλαβε υπόψη του για το σχηματισμό του αποδεικτικού πορίσματος και άρα δεν παρέλειψε να λάβει υπόψη αποδεικτικό μέσο επιτρεπόμενο από το νόμο. Στο ατομικό αυτό δικαίωμα περιλαμβάνεται όχι μόνο η άμυνα κατά επεμβάσεων της πολιτειακής εξουσίας, αλλά και η αξίωση κατά της πολιτείας για θετική ενέργεια προς αποτροπή προσβολών της αξίας του ανθρώπου από τρίτους, με τέτοιο τρόπο ώστε το περιεχόμενο του συγκεκριμένου ατομικού δικαιώματος να εμποδίζει

το νομοθέτη να υποβιβάσει σε συγκεκριμένη περίπτωση το υφιστάμενο επίπεδο προστασίας.¹³

➤ **Δικαστήρια ουσίας : ΣυμβΠλημ. Σάμου 16/2001, ΜΟΕφΑθ 213/2003**

Τα δικαστήρια της ουσίας δέχθηκαν ότι η αποδεικτική απαγόρευση του 19 παρ. 3 του Συντάγματος επιδέχεται εξαιρέσεις στο πλαίσιο της υπεράσπισης του κατηγορουμένου. Στην απόφαση του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Σάμου 16/2001 και συγκεκριμένα στην εισαγγελική πρόταση (η οποία αφορούσε τη χρησιμοποίηση ερωτικών επιστολών προς τρίτον από τον κατηγορούμενο για απόπειρα ανθρωποκτονίας της συζύγου του, ως αποδεικτικού μέσου για τεκμηρίωση του βρασμού ψυχικής ορμής) υποστηρίχθηκε ότι όταν το παράνομο αποδεικτικό μέσο χρησιμοποιείται για την υπεράσπιση του κατηγορουμένου, η αποδεικτική απαγόρευση αίρεται. Ο εισαγγελέας όμως δεν έθεσε ζήτημα εξαίρεσης από τη συνταγματική απαγόρευση αλλά θεώρησε ότι η πράξη του συζύγου που εισχωρεί σε ερωτικές επιστολές της συζύγου προς τρίτον δεν αποτελεί παράνομη απόκτηση αποδεικτικών μέσων γιατί ο σύζυγος ενεργεί από δικαιολογημένο συμφέρον .

Το Μεικτό Ορκωτό Εφετείο Αθηνών στην απόφασή του 213/2003 βασιζόμενο και στην ΑΠ 1/2001 (η οποία είχε δεχθεί τη δυνατότητα εξαιρέσεων από τη συνταγματική απαγόρευση χάρη προστασίας υπέρτερων εννόμων αγαθών, όπως είναι η ανθρώπινη ζωή) υποστήριξε ότι η προσωπική ελευθερία είναι συνταγματικώς υπέρτερο αγαθό από την ελευθερία της επικοινωνίας. Το απόρρητο της ελευθερίας της επικοινωνίας κάμπτεται και επιτρέπεται η χρήση στο δικαστήριο του προϊόντος της αθέμιτης μαγνητοφωνήσεως ιδιωτικής συνομιλίας, δηλ.

¹³ ΑΠ 1434/2001, σχολιασμός Κολοβός Δημήτριος

της μαγνητοταινίας, προκειμένου να αθωωθεί ο κατηγορούμενος ή να αποφευχθεί μία αδικώς βαρύτερη καταδίκη του. Έτσι εν προκειμένω αποφασίστηκε να επιτραπεί η ανάγνωση της προσκομισθείσας από τον κατηγορούμενο απομαγνητοφωνηθείσας ερωτικού περιεχομένου συνομιλίας μεταξύ της θανατωθείσας και του φίλου της, προκειμένου να αποφευχθεί η βαρύτερη καταδίκη του.

Παρατηρούμε λοιπόν παρ' όλη τη ρητή συνταγματική ρύθμιση του άρθρου 19 παρ. 3 γίνονται προσπάθειες περιορισμού της διάταξης και σε περιπτώσεις που αποσκοπούν σε βελτίωση της θέσης του κατηγορουμένου γίνονται δεκτές εξαιρέσεις από την απαγόρευση χρήσης παράνομων αποδεικτικών μέσων. Τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούνται συνήθως είναι η αξία του ανθρώπου, η θεωρία των αποδεικτικών απαγορεύσεων, η στάθμιση προσωπικής ελευθερίας και ελευθερίας της επικοινωνίας, η εφαρμογή γενικών διατάξεων και αρχών του ΠΚ.¹⁴

➤ Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα είναι διοικητική αρχή και όχι δικαιοδοτική, οι πράξεις της δεν αποτελούν νομολογία αλλά είναι διοικητικές πράξεις, παρ' όλο που σύμφωνα με το άρθρο 101^A του Συντάγματος τα μέλη της διέπονται από προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία, όπως διέπονται οι δικαστικοί λειτουργοί (άρθρο 87 παρ. 1 Συντάγματος). Ακόμα και η Αρχή αυτή που προστατεύει τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα των πολιτών δέχεται εξαιρέσεις για τη χρήση παράνομων αποδεικτικών μέσων. Συγκεκριμένα στη Γνωμοδότηση 83/2002 της 17/7/02 σχετικά με την ανάγκη

¹⁴ Τζούλια Ηλιοπούλου-Στράγγα, Χρήση παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων και δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορουμένου, 2003, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ. 85

τροποποίησης μετά την αναθεώρηση του 2001 των διατάξεων του ΠΚ (370^A παρ. 4), του ΚΠΔ (177) και του ΚΠολΔ (444) και ενώ φαίνεται να αποδέχεται τον απόλυτο χαρακτήρα του άρθρου 19 παρ. 3 στην ουσία δεν αποκλείει τη δυνατότητα εξαιρέσεων στην ποινική δίκη. Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα ενώ υποστηρίζει ότι δεν είναι απαραίτητη η εισαγωγή εξαιρέσεων στις ουσιαστικές ή δικονομικές διατάξεις που αφορούν παράνομα αποδεικτικά μέσα εν τούτοις, με επίκληση των διατάξεων του ποινικού δικαίου, δέχεται δυνατότητα κάμψης της αποδεικτικής απαγόρευσης του άρθρου 19 παρ. 3.

VII. ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ

1) ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ:

- *Συλλογή και αξιοποίηση των αποδεικτικών μέσων*
- *Τέλειες και ατελείς αποδεικτικές απαγορεύσεις*

Οι αποδεικτικές απαγορεύσεις διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: α)σε εκείνες που αφορούν στη *συλλογή* αποδεικτικών μέσων από ιδιώτες ή από το κράτος κατά παράβαση του νόμου και β)σε εκείνες που αφορούν στην *αξιοποίηση* αυτού του αποδεικτικού υλικού ενώπιον των δικαστηρίων, υπό την έννοια ότι απαγορεύεται στο δικαστήριο να λάβει υπόψη του κατά την αποδεικτική διαδικασία τα μέσα αυτά για τον σχηματισμό της δικανικής κρίσης περί ενοχής ή αθώωσης του κατηγορουμένου.

Το Σύνταγμα αλλά και η κοινή νομοθεσία περιείχαν διατάξεις μόνο για τη συλλογή και όχι για την αξιοποίηση των αποδείξεων. Πλέον όμως με το αναθεωρημένο Σύνταγμα και όπως προκύπτει από τα άρθρα 9, 9^A και 19 παρ. 3 περιλαμβάνονται αποδεικτικές απαγορεύσεις και των δύο ειδών.

Όταν η απαγόρευση αφορά μόνο στη συλλογή του αποδεικτικού μέσου μιλάμε για *ατελή* απαγόρευση αξιοποίησης, ενώ όταν απαγορεύεται τόσο η συλλογή όσο και η αξιοποίηση έχουμε *τέλεια* απαγόρευση. Η διάκριση μεταξύ τελείων και ατελών αποδεικτικών απαγορεύσεων παραπέμπει στη διάκριση *lex perfecta/lex imperfecta*.¹⁵ Ο κοινός νομοθέτης κάλυψε το κενό που χαρακτηρίζει τις τέλειες αποδεικτικές απαγορεύσεις με τη διάταξη της παρ. 7 του άρθρου 2 του νόμου 2408/1996 και προστέθηκε στο άρθρο 177 ΚΠΔ δεύτερη παράγραφος που ορίζει: «Αποδεικτικά μέσα που έχουν αποκτηθεί με αξιόποινες πράξεις ή μέσω αυτών, δεν λαμβάνονται υπόψη για την κήρυξη της ενοχής, την επιβολή ποινής ή τη λήψη μέτρων καταναγκασμού, εκτός αν πρόκειται για κακουργήματα που απειλούνται με ποινή ισόβιας κάθειρξης και εκδοθεί για το ζήτημα αυτό ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του δικαστηρίου. Μόνη η ποινική όμως δίωξη των υπαιτίων των πράξεων δεν εμποδίζει την πρόοδο της δίκης».

2) ΣΚΟΠΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΕΩΝ

Σκοπός των αποδεικτικών απαγορεύσεων, είναι η προστασία των μητρικών ατομικών δικαιωμάτων και εννόμων αγαθών καθώς επίσης η προστασία της κοινωνικής ολότητας από την παράνομη δράση κρατικών οργάνων κατά τη διαδικασία αναζήτησης της αλήθειας στην ποινική και πολιτική δίκη. Από την πλευρά του νομοθέτη οι αποδεικτικές απαγορεύσεις αποσκοπούν στην εξισορρόπηση των συγκρουόμενων αξιών και εννόμων συμφερόντων, αυτών δηλαδή που απ' τη μια επιτάσσουν την προσβολή ενός δικαιώματος για χάρη της κοινωνίας και εκείνων απ' την άλλη που επιβάλλουν αποτροπή της προσβολής αυτής για χάρη του ατόμου.

¹⁵ Καμίνη Γιώργου, Παράνομα αποδεικτικά μέσα και συνταγματική κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων, 1998, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ. 10

3) ΈΝΝΟΜΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

➤ Αρχή της αναλογικότητας – άρθρο 25 παρ 1 του Συντάγματος

Όταν γίνεται λόγος για αποδεικτικές απαγορεύσεις, η προβληματική αφορά μέσα που αποκτήθηκαν παρανόμως από όργανο του κράτους ή ιδιώτη και εκτός του πλαισίου που καθορίζει το Σύνταγμα. Οι περιορισμοί των ατομικών δικαιωμάτων κατά την αποδεικτική διαδικασία είναι αναπόφευκτοι δεδομένου ότι εξυπηρετούν την αναζήτηση της αλήθειας, θα πρέπει όμως να ελέγχονται συνταγματικά, κυρίως όταν τίθεται θέμα σύγκρουσης των αποδεικτικών απαγορεύσεων με ελευθερίες του ατόμου. Η νέα διάταξη 19 παρ. 3 του Συντάγματος εισάγει ένα περιορισμό στο δικαίωμα απόδειξης ως ειδικότερη έκφανση του δικαιώματος παροχής εννόμου προστασίας, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 20 παρ. 1 αλλά ταυτόχρονα εισάγεται και περιορισμός σε δικαιώματα των οποίων επιδιώκεται δικαστική προστασία και κατοχυρώνονται απολύτως, όπως τα άρθρα 2 και 5 του Συντάγματος. Η νέα παράγραφος 3 θα πρέπει να ερμηνευθεί σε πρακτική αρμονία με τις άλλες συνταγματικές διατάξεις. Για το λόγο αυτό, κρίνεται απαραίτητη η εφαρμογή της θεμελιώδους αρχής της αναλογικότητας, η οποία οφείλει κατά κύριο λόγο να διέπει την αποδεικτική αξιοποίηση των παράνομα αποκτηθέντων μέσων. Σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ «οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας». Η διάταξη 19 παρ. 3 αν εφαρμοστεί απόλυτα είναι δυνατόν να οδηγήσει σε περιορισμό ατομικών

δικαιωμάτων, όπως τα δικαιώματα της τιμής, της προσωπικής ελευθερίας, της ζωής καθώς και το δικαίωμα της δικαστικής ακρόασης και προστασίας. Κατά συνέπεια οι περιορισμοί οφείλουν να ελεγχθούν με βάση την αρχή της αναλογικότητας για να διασφαλιστεί κατ' αυτόν τον τρόπο η πρακτική αρμονία των συνταγματικών διατάξεων. Η αρχή της αναλογικότητας υπαγορεύει τη διενέργεια σταθμίσεων ανάμεσα στα έννομα αγαθά που εθίγησαν προκειμένου να βγουν οι σχετικές πληροφορίες στο φως από τη μια και σ' εκείνα που θα διεκυβεύοντο με την αγνόησή τους από την άλλη.¹⁶ Η αρχή αναλύεται στην αναγκαιότητα, την προσφορότητα και την εν στενή εννοία αναλογικότητα του χρησιμοποιούμενου μέσου για την επίτευξη ενός συνταγματικώς επιτρεπτού σκοπού.

➤ Άρθρο 2 παρ 1 του Συντάγματος

Σύμφωνα με μία δεύτερη σκέψη ως αφετηρία πρέπει να τεθεί η θεμελιώδης διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του Συντάγματος για τον σεβασμό και την προστασία της ανθρώπινης αξίας. Η στέρηση από τον κατηγορούμενο της δυνατότητας χρήσης κάποιων αποδεικτικών μέσων για την απόδειξη της αθωότητάς του, όταν αυτά αποτελούν το μοναδικό μέσο για την επίτευξη αυτού, μπορεί να προσβάλει την ανθρώπινη αξία και αυτό είναι ανεπίτρεπτο. Αν και οι διατάξεις του Συντάγματος θεωρούνται ισοδύναμης τυπικής ισχύος, σ' αυτήν τη διάταξη τα ανθρώπινα δικαιώματα τυγχάνουν απόλυτης προστασίας από όλους, από το κράτος και τους ιδιώτες. Η εγγύηση της αξίας του ανθρώπου, η οποία δεν υπόκειται σε περιορισμό και σε επιφύλαξη νόμου, αποτελεί το άκρο όριο περιορισμού ατομικού δικαιώματος που επιτρέπει εκάστοτε το

¹⁶ Ανδρουλάκης Ν.Κ , Πρόλογος στο βιβλίο της Τζούλιας Ηλιοπούλου-Στράγγα, Χρήση παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων και δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορουμένου, 2003, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ. 10

Σύνταγμα. Η διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 ανήκει στις μη αναθεωρήσιμες διατάξεις του Συντάγματος οπότε ο αναθεωρητικός νομοθέτης δεν νομιμοποιείται να υιοθετεί ρυθμίσεις, οι οποίες κατ' ουσία καταστρατηγούν τη διάταξη, δεν επιτρέπεται δηλαδή ούτε η εισαγωγή διατάξεων οι οποίες έστω και έμμεσα μπορούν να μειώσουν την κανονιστική της εμβέλεια. Σχετικά με την υπεράσπιση του κατηγορουμένου ο δικαστής θα πρέπει να ελέγχει κατά πόσο το συγκεκριμένο παράνομο αποδεικτικό μέσο αποτελεί μοναδικό μέσο για την απόδειξη της αθωότητας του κατηγορουμένου και επίσης αν η μη λήψη υπόψη του μέσου και συνεπώς η μη απόδειξη της αθωότητας του, συνεπάγεται προσβολή ατομικών δικαιωμάτων σε βαθμό που προσβάλλει την ανθρώπινη αξία.

VIII. ΤΑ ΑΤΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΩΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Σύμφωνα με την παραδοσιακή θεώρηση των ατομικών δικαιωμάτων αυτά είναι αμυντικά και ενσωματώνουν έναντι του κράτους αξίωση αποχής (*nec facere*) από επεμβάσεις στον προστατευόμενο χώρο ελευθερίας των πολιτών. Η παράνομη απόκτηση και κατοχή πληροφοριών τρίτων προσώπων από την κρατική εξουσία συνιστά προσβολή των ατομικών δικαιωμάτων. Καθίσταται απαραίτητο λοιπόν να εντοπίσουμε ποια είναι τα ατομικά δικαιώματα που εμπεριέχουν το δικαίωμα αποκλειστικής κατοχής των πληροφοριών.

➤ Το "απαραβίαστο" της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

Στο άρθρο 9 παρ. 1 εδ. β του Συντάγματος διακηρύσσεται το "απαραβίαστο" της ιδιωτικής ζωής. Ως ατομική ελευθερία, το δικαίωμα προστατεύει εν γένει την εξουσία του ατόμου να διαμορφώνει ελεύθερα την ιδιωτική του ζωή καθορίζοντας τα όρια και το περιεχόμενό της. Η διακήρυξη του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής σημαίνει δηλαδή την απαγόρευση της δημοσιοποίησεως (ή κοινωνικοποίησεως) της ζωής του ανθρώπου.¹⁷ Επίσης με τη νέα διάταξη 9^A προστατεύονται τα προσωπικά δεδομένα και κατοχυρώνεται η πληροφοριακή αυτοδιάθεση. Η απαγόρευση δημοσιοποίησης της ανθρώπινης ζωής είναι πρώτα απ' όλα απαγόρευση της αδιακρισίας του κράτους και των τρίτων. Ο ιδιωτικός βίος για να είναι πράγματι «μη δημόσιος» προϋποθέτει μια περιοχή απορρήτου. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι ο συντακτικός νομοθέτης κατοχύρωσε το δικαίωμα του ιδιωτικού βίου στο ίδιο άρθρο με το δικαίωμα του ασύλου της κατοικίας καθώς και αυτό προστατεύει μία απόρρητη περιοχή. Η προστασία του ιδιωτικού βίου καλύπτει όλες τις πλευρές της ιδιωτικής σφαίρας, ανάμεσα σε αυτές το άσυλο της κατοικίας και του απορρήτου της επικοινωνίας. Σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 1 εδ. β (το οποίο δεν περιέχει επιφύλαξη νόμου) απαγορεύονται οι δραστηριότητες παρακολούθησης και κατασκόπευσης από κρατικά όργανα με οποιονδήποτε τρόπο.

Κατά το άρθρο 370^A παρ. 2 ΠΚ τιμωρείται με φυλάκιση «όποιος αθέμιτα παρακολουθεί με ειδικά τεχνικά μέσα ή μαγνητοφωνεί προφορική συνομιλία μεταξύ τρίτων... Με την ίδια ποινή τιμωρείται και όποιος μαγνητοφωνεί ιδιωτική συνομιλία μεταξύ αυτού και τρίτου χωρίς τη συναίνεση του τελευταίου» Ο κοινός νομοθέτης προστατεύει τα

¹⁷ Π. Δ. Δαγτόγλου, Συνταγματικό δίκαιο, Ατομικά δικαιώματα (Α'), 2005, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ. 390

ατομικά δικαιώματα των άρθρων 9 και 19 και απαγορεύει τις μυστικές επεμβάσεις στην ιδιωτική ζωή των πολιτών.

Στα άρθρα 253 ΚΠΔ προβλέπεται εκτός από την έρευνα κατοικίας και η έρευνα του σώματος, η οποία επιτρέπεται υπό τις προϋποθέσεις των άρθρων 253 και 257 ΚΠΔ. Η υποχρέωση των προσώπων να υπομείνουν τη σωματική έρευνα συνάγεται από το άρθρο 5 παρ. 3 του Συντάγματος, επιτρέπεται μόνο εφόσον πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου αυτού και πρέπει να διεξάγεται φανερά.

➤ Το δημοσιογραφικό απόρρητο

Το δικαίωμα των δημοσιογράφων να μην αποκαλύπτουν τις πηγές των πληροφοριών τους δεν καθιερώνεται ρητά στο Σύνταγμα. Στο επίπεδο της κοινής νομοθεσίας ο ΚΠΔ δεν περιλαμβάνει τους δημοσιογράφους μεταξύ των προσώπων που δικαιούνται να αρνηθούν τη μαρτυρία τους ή απαγορεύεται να εξετασθούν ως μάρτυρες (άρθρα 211,212,222,223). Η θεωρία όμως θεμελιώνει το δικαίωμα τους στην ελευθερία του τύπου. Στο άρθρο 14 παρ. 2 του Συντάγματος κατοχυρώνεται και το επιμέρους δικαίωμα των εκπροσώπων του τύπου να συγκεντρώνουν πληροφορίες. Ανάμεσα στους δημοσιογράφους και στους πληροφοριοδότες υπάρχει σχέση εμπιστοσύνης και για να μην κλονιστεί η σχέση αυτή με αποτέλεσμα τον περιορισμό του τύπου να αντλεί πληροφορίες, οι δημοσιογράφοι δεν υποχρεούνται να αποκαλύπτουν τις πηγές τους.

➤ Το άσυλο κατοικίας

Το άρθρο 9 του Συντάγματος απαγορεύει τη φυσική είσοδο και παραμονή τρίτου στην κατοικία καθώς και την έρευνα δηλαδή την είσοδο με σκοπό την άντληση πληροφοριών. Μόνο κατ' εξαίρεση μπορεί να

περιοριστεί το δικαίωμα (9 παρ.1 εδ. γ). Ως παρουσία νοείται η εντός της κατοικίας φυσική παρουσία του δικαστικού κατά τη διενέργεια της έρευνας. Το Σύνταγμα επιτρέπει μόνο την έρευνα με φανερή φυσική είσοδο των κρατικών οργάνων στην κατοικία, ενώ απαγορεύει τη μυστική εγκατάσταση ηλεκτρονικών μέσων οπτικοακουστικής παρακολούθησης στην κατοικία για την έρευνα όσων συμβαίνουν στο εσωτερικό της.¹⁸ Αυτονόητο είναι ότι εφόσον το Σύνταγμα απαγορεύει τη φανερή παρουσία των κρατικών οργάνων στην κατοικία θα απαγορεύει και τη μυστική παρουσία. Με την μυστική λοιπόν ηλεκτρονική παρακολούθηση το δικαίωμα του ενοίκου προσβάλλεται εντονότερα, μιας και ο ένοικος παρακολουθείται χωρίς να το γνωρίζει.

➤ Το δικαίωμα σιωπής του κατηγορουμένου

Σύμφωνα με το δικαίωμα της σιωπής του κατηγορουμένου, ουδείς είναι υποχρεωμένος να καταθέσει επιβαρυντικά για τον εαυτό του περιστατικά, με άλλα λόγια να αυτοκατηγορηθεί. Το δικαίωμα αυτό αναγνωρίζεται ρητά από το άρθρο 273 παρ. 2 εδ. β ΚΠΔ, σύμφωνα με το οποίο ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να αρνηθεί να απαντήσει.¹⁹ Το δικαίωμα αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 20 του Συντάγματος, που διασφαλίζει στον κατηγορούμενο τη δυνατότητα να αναπτύξει στα δικαστήρια τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντά του. Ο κατηγορούμενος έχει το δικαίωμα να αρνηθεί να απαντήσει στην κατηγορία, οπότε απαγορεύεται να χρησιμοποιηθεί η σιωπή του αυτή εις βάρος του. Επίσης κατά την ορθότερη άποψη επιτρέπεται μόνο η αναληθής άρνηση της κατηγορίας και όχι η περαιτέρω ανάπτυξη της ψευδούς άρνησης με επίκληση ανακριβών περιστατικών.

¹⁸ Καμίνη Γιώργου, Παράνομα αποδεικτικά μέσα και συνταγματική κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων, 1998, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ. 201

¹⁹ Καρρά Αργυρίου, Ποινικό δικονομικό δίκαιο, 2007, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ. 423

ΙΧ. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΙΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΚΗ

Το πρόβλημα των παράνομων αποδεικτικών μέσων έχει τεθεί επανειλημμένα στην πολιτική δίκη, κυρίως σε δίκες διαζυγίου, στις οποίες ο ένας σύζυγος προσκομίζει μέσα που προέρχονται από ιδιωτικές προσβολές του απορρήτου των επιστολών ή της τηλεφωνικής επικοινωνίας (βλ. παραπάνω Νομολογία). Στη δικονομική θεωρία έχουν εκφραστεί διάφορες απόψεις σχετικά με το ζήτημα των παράνομων αποδεικτικών μέσων στην πολιτική δίκη, σε μια προσπάθεια θεμελίωσης του απαραδέκτου.

Η πρώτη άποψη διατυπώθηκε από τον G. Baumgärtel και αναφέρεται στην αρχή της καλής πίστης, βάσει του άρθρου 116 ΚΠολΔ, σύμφωνα με το οποίο οι διάδικοι έχουν την υποχρέωση να τηρούν μεταξύ άλλων τους κανόνες της καλής πίστης. Υποστηρίζει ότι απαιτείται η εκάστοτε συγκεκριμενοποίησή της αρχής της καλής πίστης για την επέλευση της έννομης συνέπειας του απαραδέκτου. Η πραγμάτωση του ουσιαστικού δικαίου, καθιστά δυνατή τη συγκεκριμενοποίηση αυτή. Για να διαπιστωθεί, αν το επιτρεπτό της χρήσεως του αποδεικτικού μέσου που αποκτήθηκε παράνομα αντιφάσκει στην επιταγή πραγματώσεως του ουσιαστικού δικαίου, πρέπει να ανατρέξει κανείς στον προστατευτικό σκοπό του εκάστοτε κανόνα δικαίου που παραβιάσθηκε. Σε περίπτωση που ο προστατευτικός σκοπός απαγορεύει τη χρήση του αποδεικτικού μέσου, τότε πρέπει να διενεργηθεί μια στάθμιση των αντίθετων συμφερόντων των διαδίκων για να διαπιστωθεί αν παρ' όλα αυτά ενδείκνυται δικονομικά η χρήση του μέσου.²⁰ Η δεύτερη άποψη, έχει

²⁰ Baumgärtel G, Η δυνατότητα χρήσης στην πολιτική δίκη αποδεικτικών μέσων που αποκτήθηκαν παράνομα, 1983, Αθήνα, Δ (14), 122

υποστηριχθεί από τον Κα□ση, ο οποίος επικαλείται τη ρύθμιση του άρθρου 450 παρ. 2 του ΚΠολΔ που ορίζει ότι «κάθε διάδικος ή τρίτος έχει υποχρέωση να επιδείξει τα έγγραφα που κατέχει και που μπορεί να χρησιμεύσουν για απόδειξη, εκτός αν συντρέχει σπουδαίος λόγος που δικαιολογεί τη μη επίδειξή τους. Σπουδαίος λόγος συντρέχει ιδίως στις περιπτώσεις που επιτρέπεται να αρνηθεί κανείς να μαρτυρήσει». Με την προβλεπόμενη εξαίρεση του «σπουδαίου λόγου» καθιερώνεται μια «δικονομικά απρόσιτη σφαίρα» ενώπιον της οποίας υποχωρεί πλήρως η αναζήτηση της αλήθειας στην πολιτική δίκη.²¹ Η ύπαρξη σπουδαίου λόγου καθιερώνει υπέρ του διαδίκου το δικαίωμα να αρνηθεί την επίδειξη των εγγράφων, που έχουν αποσπασθεί παράνομα από την κατοχή του και τα προσκομίζει ο αντίδικός του. Με αυτόν τον τρόπο κατοχυρώνεται το απαράδεκτο των εγγράφων που προέκυψαν παράνομα.

XI. ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τα προλεγόμενα προκύπτει το συμπέρασμα ότι απαγορεύεται η χρήση παράνομων αποδεικτικών μέσων σύμφωνα με τα άρθρα 9, 9^A και 19 του Συντάγματος. Παρ' ότι η διατύπωση του Συντάγματος είναι απόλυτη, ο κανόνας αυτός επιβάλλεται να δεχθεί εξαιρέσεις, γεγονός που προκύπτει άλλωστε τόσο από τη θεωρία και τη νομοθεσία όσο και από τις σχετικές δικαστικές αποφάσεις. Η περίπτωση βελτίωσης της θέσης του κατηγορουμένου θα μπορούσε να εμπέσει στις εξαιρέσεις από τον κανόνα. Η προστασία της ανθρώπινης αξίας και η αρχή της αναλογικότητας πρέπει να αποτελούν όριο για την εφαρμογή του κανόνα. Η νέα διάταξη 19 παρ. 3 του Συντάγματος εισάγει ένα περιορισμό στο δικαίωμα απόδειξης, το οποίο προστατεύεται στο πλαίσιο του συνταγματικού δικαιώματος δικαστικής προστασίας αλλά ταυτόχρονα

²¹ Κα□σης Αθανάσιος, Παράνομα αποδεικτικά μέσα, 1986, Θεσσαλονίκη, σελ. 56

εισάγεται και περιορισμός σε δικαιώματα των οποίων επιδιώκεται δικαστική προστασία και κατοχυρώνονται απολύτως, όπως τα άρθρα 2 και 5 του Συντάγματος. Η νέα παράγραφος 3 θα πρέπει να ερμηνευθεί σε πρακτική αρμονία με τις άλλες συνταγματικές διατάξεις έχοντας ως κριτήριο την αρχή της αναλογικότητας ή λαμβάνοντας υπόψη την θεμελιώδη διάταξη για τον σεβασμό και την προστασία της ανθρώπινης αξίας. Ο δικαστής οφείλει να αξιοποιεί τα αποδεικτικά μέσα που οδηγούν στην ανεύρεση της αλήθειας και να εισάγει μόνο τους αναγκαίους περιορισμούς, οι οποίοι επιβάλλεται να θεμελιώνονται στο Σύνταγμα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

Η συλλογή και η αξιοποίηση των παράνομων αποδεικτικών μέσων είναι ένα ζήτημα που αφορά όλη την έννομη τάξη. Η απαγόρευση των παράνομων αποδεικτικών μέσων κατοχυρώνεται συνταγματικά και απολύτως (άρθρο 19), παρ' όλα αυτά σύμφωνα με τη θεωρία, τη νομοθεσία και τη νομολογία γίνεται δεκτή σε κάποιες περιπτώσεις η δυνατότητα κάμψης του κανόνα αυτού. Αφενός η καθιέρωση απόλυτης απαγόρευσης των παράνομων αποδεικτικών μέσων και αφετέρου το δικαίωμα απόδειξης ως ειδικότερη έκφανση του συνταγματικού δικαιώματος δικαστικής προστασίας μπορούν να οδηγήσουν σε αδιέξοδο. Το άρθρο 19 παρ. 3 θα πρέπει να ερμηνευθεί σε πρακτική αρμονία με τις άλλες συνταγματικές διατάξεις έχοντας ως βάση την αρχή της αναλογικότητας και τη θεμελιώδη διάταξη της ανθρώπινης αξίας.

ΛΗΜΜΑΤΑ

Παράνομα αποδεικτικά μέσα, αρχή της αναλογικότητας, ανθρώπινη αξία, ατομικά δικαιώματα, δικαίωμα δικαστικής προστασίας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- *Ανδρουλάκης Νικ. Κ.* , Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 1994
- *Baumgärtel Gottfried*, Η δυνατότητα χρήσης στην πολιτική δίκη αποδεικτικών μέσων που αποκτήθηκαν παράνομα (μετάφραση Γ. Ορφανίδη), Δ 14, Αθήνα, 1983
- *Δαγτόγλου Π. Δ.* , Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα (Α'), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2005
- *Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας*, Συνταγματικά Δικαιώματα, Β' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2008
- *Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας*, Παραδόσεις συνταγματικού δικαίου, τόμος Ι, ΙΙ, Θ' έκδοση, Αθήνα, 2001
- *Δημητροπούλου Ελένη*, Η συνταγματική κατοχύρωση της απόδειξης και η επίδειξη πράγματος, Αθήνα, 2002
- *Ηλιοπούλου-Στράγγα Τζούλια*, Χρήση παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων και δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορουμένου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2003
- *Καπίσης Γ. Αθανάσιος*, Παράνομα αποδεικτικά μέσα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1986
- *Καμίνη Β. Γιώργου*, Παράνομα αποδεικτικά μέσα και συνταγματική κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1998
- *Καρρά Αργυρίου*, Ποινικό δικονομικό δίκαιο, Γ' έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2007
- *Ορφανουδάκης Σαρ.* , Η αρχή της αναλογικότητας στην ελληνική έννομη τάξη, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2003

- *Χρυσόγονος Χ. Κώστας*, Ατομικά και Κοινωνικά δικαιώματα, Β΄ έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2002

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- ΑΠ, Ε΄ Τμ 1317/2001, «Το παγκάρι της Αγ. Παρασκευής», ΝοΒ 50 (2002), σελ. 444-5
- ΑΠ 1/2001 (Ολομ): ΕλλΔνη 42 (2001),σελ. 374, ΝοΒ 49 (2001), σελ.1803
- ΑΠ 874/2004 (ΣΤ΄ ποιν): ΔΕΝ 2004, τεύχος 1436, σελ. 1536
- ΑΠ 1434/2001 (Ζ΄ πολ)
- ΣυμβΠλημ Σάμου 16/2001: ΠοινΔικ 8-9/2001, σελ.819-829
- ΜΟΕφΑθ 213/2003 (αδημοσίευτη)

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ (INTERNET SITES)

<http://law.uoa.gr>

<http://www.law.uoa.gr/~adimitrop/>

<http://www.lawnet.gr>

<http://www.poinikoslogos.gr>

<http://www.taxheaven.gr>

<http://www.dsa.gr>